

Akademiki 30 Din
 Drugi 40 Din

Akademiki 4 Din
 Vsi drugi 5 Din

1551

**Kar je danes
 najvažnejše:**

**Pospešite
 zidavo**

univ. knjižnice!

AKADEMSKO GLASILO ZA UNIVERZNA IN JAVNA VPRAŠANJA

Za novo reprezentanco na univerzi

V začetku leta 1933 je centralna vlada v Beogradu razpustila reprezentančno organizacijo Zveze slušateljev Aleksandrove univerze in to radi separatističnega in marksističnega delovanja. Očitek marksizma je kljub temu padel, čeprav si je katoliška mladina pri volitvah prav v tem letu samostojno proti Triglavu in takozvani neodvisni struji priborila večino v odboru. Očitek separatizma in marksizma je pač padel radi tokratnih ostrih demonstracij proti Živkovičevemu režimu, katerih se je udeleževala velika večina slovenske akademske mladine vseh prepričanj. — Čeprav ZSAU ni prirejala teh demonstracij in tudi z njimi ni imela direktnih stikov, je takratni režim smatral, da bo udaril slovensko ak. mladino s tem najbolj, če ji vzame njeno reprezentančno organizacijo in tako vsako možnost skupnega konstruktivnega dela.

Centralna vlada v Beogradu je dobro zadela. Z razpustitvijo reprezentančne organizacije je razbila enotnost slovenske akademske mladine in s tem tudi enotnost vseh študentov v državi, v tistem času se je namreč v rahlih obrisih že kazala enotna borba srbske in hrvaške akademske mladine proti šolninam, za boljše razmere, neodvisne od režimov in beogradskega plačanega klikarstva — in za dostojno reprezentanco v tujini.

Uspeh centralne vlade pa ni bil samo momentan. Režimi so se menjali, žalostne razmere na slovenski univerzi pa so ostale. Četrto leto že teče odkar med slovensko mladino ni enotne organizacije, ki bi jo častno zastopala doma in v tujini, ki bi ji dajala možnost, da se enotno bori za stare in nove pravice naše univerze, da enotno nastopa v vseh javnih vprašanjih slovenskega življenja. — Namesto avtoritativne reprezentance, pa je pri nas zopet zavlada sistem skupin in krožkov, ki s svojim destruktivnim delom le še povečujejo razdore med slovensko akademsko mladino, katere interesi — kakor je stokrat pokazala preteklost — so enotni in za vse enaki.

Potreba nove reprezentance je očitna.

Reprezentanca slovenskega akademika v tujini je čim dalje bolj aktualna. Ne samo pone-srečene in za vso slovensko izobraženo javnost sramotne priprave za svetovni mirovni kongres v Ženevi, — ob tej priliki se je lepo pokazalo, kam vodijo različni strankarski interesi in kako so ti interesi ozki — ampak tudi Študentska mala antanta, CIE in različne ekskurzije iz leta v leto terjajo vse določene od slovenskega študenta, da izreče jasno besedo. — Mala antanta je, mislim tudi za Slovence postala po tolikih letih vsaj toliko aktualna, da se jo redno udeležujejo, če drugi ne, vsaj slovenski novinarji. — Mislim, da bi lahko postalo tudi slovenskemu akademiku jasno, da je za njega izredne važnosti, da pošilja na kongrese Študentske male antante — ki je nek mladinski dependance politične formacije, svoje prave zastopnike, ne pa da nas hodijo zastopati ljudje, ki jih ne poznamo in sploh ne vemo kdo so. — (Primerjaj letošnji kongres, za katerega večina slovenske mladine ne ve, kljub temu pa so jo reprezentirali neki ljudje od malo znane nacionalistične organizacije »Saveza nacionalnih študentov«!) Isto je z organizacijo CIE, isto z različnimi ekskurzijami po Nemčiji, Poljski itd.

Enako pa nam je potrebna tudi za naše domaše razmere. — Slovenska univerza še ne stoji tako trdno, da ne bi rabila vedno koga, ki ji bo stal ob strani. — Tudi njena izpopolnitev in razširitev (kemični institut, hidrotehnični laboratorij, spopolnitev med. fakultete itd.) je danes, ko zidajo ali pa še bodo v bodočnosti v Beogradu kar cele fakultete, aktualna, mogoče bolj kakor kdaj poprej. Šolnine ob vpisu na univerzo bodo zopet z vso rednostjo opozorile študente na to, da

še nismo ničesar dosegli in da kruto rabimo nekoga, ki bi se stalno boril proti tej krivici. Revizija Univerzitetne in tehnične uredbe, denar, ki ga plačujemo v bolniško blagajno in pošiljamo v Beograd v centralni fond (koliko se je že tega nabralo?)* zidanje paviljona na Golniku, počitniški dom v Sloveniji in na morju, skupna študentska menza, in v daljni bodočnosti akademski dom, ki ga tako nujno rabimo — vse to so vprašanja, ki z vso težo ležijo na študentskih ramenih. — Vsa ta vprašanja vpijejo po reprezentančni organizaciji, ki bo z enotnim delom leto za letom skušala urediti zamotanost slovenskega akademskega življenja, ki je še tako mlado, in mu dati tako trdno podlago, iz katere ga ne bo mogel izkoreniniti noben režim.

In še eno vprašanje je, ki teži vso javnost in s tem tudi nas, in ki se ga mogoče prav mi najbolj zavedamo, vprašanje etnoga nastopa vseh študentov v državi za skupne interese. — Reprezentanca vseh treh univerz.

Danes vemo, da le v skupni borbi, v poznanju interesov in zahtev posameznika, kakor tudi v priznanju enakopravnosti in avtonomije je možnost napredka in blaginje.

* Opomba uredništva: nad 10 milijonov.

Podoba poljskega študenta

Sedanost zahteva od vsakega, da spozna čim realnejšo podobo vsake stvari, da čim globlje prode do resničnosti in s tem tudi do potreb svoje okolice, svoje zemlje, kakor tudi držav, ki so v naši neposredni bližini.

30.000 do 40.000 ljudi-študentov naroda, ki je danes realnost in poleg tega še evropska aktualna, nas mora zanimati.

Kaj ti mladi ljudje mislijo?

Kaj delajo?

Kaj bo iz njih in kako bodo v prihodnjih 10 letih vodili usodo države, ki igra in bo s svojo usodo v bližnji bodočnosti igrala važno vlogo na karti Evrope?

O življenju poljskega študenta bi se dal napisati roman — o njem bi se dale priobčiti cele strani statistik.

Ker ni prostora za podrobno študijo, se moramo omejiti na nekaj ugotovitev, ki nam bodo v marsičem pojasnile nerazumljive geste vsega poljskega javno-kulturnega življenja.

Ena izmed glavnih ugotovitev, ki jo vsaj takoj opazi je, da vlada med poljsko inteligenco in med preprostim narodom prepada, ki ga bi kaj težko srečali kje na zapadu.

Vzrok tega je razumljiv. Ko še ni bila Poljska svobodna in ko je bila razdeljena med Rusijo, Avstrijo in Nemčijo, je že sam ta položaj oteževal študij revnejšim študentom, ki bi pozneje zastopali interese kmetstva in delavstva. V tem času je študiralo bogato plemstvo, meščanstvo in porajajoča se višja plast kapitalističnega sloja. — Pa tudi svoboda ni prinesla za revno ljudstvo v tej smeri posebnega olajšanja. Visoke šolnine, numerus clausus (ta posebno za žide in manjšine) je oviral pristop do univerze revnejšim slojem.

Tako mora plačati sin revnega delavca, ki je vpisan na univerzi letno krog 2500—3000 Din šolnine.

Kar se jih pa kljub tem težavam prerije, jih višja plast kaj hitro v svoji kulturni elegantnosti absorbira. Tistih par idealistov, ki kljub vsem dobam in priložnostim vzdržijo, so sicer svetli zgledi borbenosti in iskrenosti, toda radi nesmotrenosti dela se morajo po težkih osebnih spoznanjih podati na pot razočaranega individualista.

Dolžnost nas vseh je, da se vsega tega zavedamo in da z rednim delom skušamo uresničiti to, kar se našim voditeljem ni posrečilo. — Če si ne bomo vladali sami, nam bodo drugi. Če si slovenska akademska mladina ne zna urediti sama razmer na univerzi, če si ne zna ustvariti svoje organizacije in uresničiti svoje načrte in interese, uresničiti svojo demokracijo in s tem dati primer narodu resničnega dela in svobode, ji tudi slovenski narod ne bo mogel verjeti, da je resnična branilka svobode in demokracije, resnično zmožna ustvariti slovenskemu narodu boljšo bodočnost.

Ureditev razmer na univerzi mora biti en miniature podoba našega bodočega javnega dela.

Čas je minil, ko je zadoščalo, da je bil slovenski človek dober uradnik in slovenska univerza tovarna dobrega uradništva. Naša doba terja od nas svobodnih, širokih ljudi, ki bodo znali nositi odgovornost za svoja dejanja.

Ne narod hlapcev — narod svobodnih ljudi, — terja od nas bodočnost.

S tem uvodnikom začnemo anketo študentov in tudi vseh onih, ki so že absolvirali na slov. univerzi. Slovenska ak. mladina se zaveda, da si mora ustvariti organizacijo, ki ne bo slučajnostna in katere temelji bodo šli preko enodnevnih sprememb.

Toda krivico bi delal vladi in ljudem okoli Pilsudskega, odnosno Ridz-Smiglega, ki so se v vojni z zagrizeno vztrajnostjo borili za svobodo Poljske in v tem tudi za izboljšanje razmer, če bi jim odrekal kako težnjo po zboljšanju obupnih razmer na vasi in v tovarni. — Res je, mnogo od teh ljudi je vestnih in poštenih, toda njih skrb in težnja gre v smer od katere si danes Poljska in s tem kmetje in delavci ne morejo obetati mnogo izboljšanja. Vladni cilji pa so predvsem ustvariti dobro organizirano in opremljeno vojsko, ustvariti iz zapuščene in zanemarjene Poljske velesilo, enako velesilam na zapadu, zgraditi vojno industrijo, Gdynijo, dobre asfaltirane, vojaške ceste itd. Vse to so velikopotezni načrti, ki gredo preko dejanskih potreb in interesov malega človeka. Nihče se ne zaveda, da je vrednost zlotega (10 Din) v Varšavi druga kakor je v Krakovu in Lodži in da tega zlotega na širokih poljanah Polesja in Podholja sploh ni.

Pod temi perspektivami se danes z vso naglico razvija in oblikuje obraz poljskega študenta.

Iz revnih družin, pa tudi iz meščanskih, ki so realno usmerjene, prihaja na poljske univerze tip »štreberskega« študenta, ki hoče čimprej končati, čimprej priti preko študentovstva in brezposelnosti v službo. Prvi, da bi se rešil obupnih razmer, drugi, da bi čimprej naredil svojo zaželeno karijero.

Iz propadajočih meščanskih družin, plemstva in propadlih kapitalistov se rekrutira tip, ki je mogoče za poljsko inteligenco najbolj karakterističen, tip sentimentalnega, živčnobolnega študenta, ki išče ekstremov. On se izživlja v individualističnem iskanju samega sebe, v originalnosti in želji po velikih dogodkih in daljnih potovanjih. To je tip, ki imponira in predstavlja Poljsko v njegovi tradiciji plemenitaško-bohemske kulturi.

Ljudje, ki so še željni življenja in dejanja, se zbirajo na univerzah v politične krožke, ki po večini vsi pripadajo ali vsaj simpatizirajo z Narodno stranko, ki je tipično fašistična. V nekem slovanskem, mesijonsko pobarvanem fašizmu iščejo svoje rešitve in s tem tudi rešitve vseh Slovanov pred nevarnim germanstvom.

Kasto za sebe tvorijo židje. — Po eni strani — so radi političnih in slabih materialnih raz-

samomor že tisti dan, ko ste se priključili generalu Moli.

Podobni ste Don Quichottu. In Vi ste hoteli biti Don Quichott. Sedeli ste v pariški kavarni la Rotonde in ste pozivali vse mlade ljudi Španije na boj proti generalom in jezuitom. Sedaj moré mlade ljudi s krogami, za katere ste plačali svoje pezete. Ne! Vi niste Don Quichotte, niti Sancho Pancha ne. Vi ste eden izmed tistih ciničnih in vase zaljubljenih starcev, ki so v svojem gradu gledali, kako so zvesti sluge mikastili nesrečnega viteza.

Primerna in zelo potrebna prireditve

V nasprotju z dosedanjimi navadami je kr. banska uprava priredila letos med počitnicami socialno-gospodarski tečaj za srednješolske profesorje. Trajal je od 17. do 20. avgusta. Urejen je bil tako, da je sledila uri predavanja ura debate, potem predavanje in spet debata. Predaval je naš priznani znanstvenik in univerzitetni profesor za narodno gospodarstvo dr. Andrej Gosar. Ta predavatelj je vzbudil med poslušalci še toliko več upravičenega zanimanja in upov, ker je imel priložnost, preizkusiti pravilnost svojih nazorov tudi že v praksi, ko je bil minister za socialno politiko.

Prvo besedo za uvod v tečaj je spregovoril g. prosvetni referent Dolenc. Upamo, da bo uresničil s svojim delom zahteve, ki jih je izrekel. Vse priznanje je žel za svoje izjave, da mora biti učitelj večno mlad in sodoben. Prav tako so bili poslušalci veseli, ko so slišali iz ust odločujočega voditelja našega šolstva, da mora učitelj kazati mladini pot v vseh smereh in da mora imeti učitelj v vseh vprašanjih, ki vznemirjajo danes človeštvo, svojo sodbo. Če bo g. prosvetni referent dokazal iskrenost takih svojih nazorov, tedaj bo naše šolstvo v resnici počasi na evropski višini, kot je to tudi sam želel.

Za njim je g. dr. Gosar začel s svojim prvim predavanjem o družbi in družabnem življenju na splošno. Po njegovem mnenju bo v bodočih bojih inteligenca odločilna; delavec ne utegne študirati problemov. Družba v nekem pogledu ni realna, ne živi in nima nikakega posebnega neposrednega življenjskega smotra. Žive pa in so realne razne manjše skupine, ki so sestavni deli družbe. Nekateri sociologi (Tönnies) dele te družabne skupine v naravne organske in umetne organizatorične družabne tvorbe. Predavatelj je govoril že na tem mestu tudi o kolektivizmu in individualizmu. Zgodovinsko dogajanje niha med tema dvema ekstremoma. Skrajni kolektivizem vodi v komunizem, ki ne dovoljuje svobode v izbiri konzuma in svobode v izbiri dela.

Debata je bila takoj po prvem predavanju precej živahna. Kljub svoji fanatičnosti in precej ostri srboristosti je predavatelj nasprotnik dobro postavil konkretno vprašanje o vlogi inteligenca v krčevitih stresljajih današnje družbe. Vprašal je, ali bo odločala inteligenca na idejnem polju ali pri morebitnih materialnih spremembah današnjega življenja. Z g. predavateljem sta se končno sporazumela, da bo inteligenca odločala pač pri ustvarjanju idej. Vsekakor predač pa je šel v svojem logičnem pikolovstvu predavatelj nasprotnik, ko je na vsak način skušal z navajanjem različnih izjav v predavanju zgraditi protislovje, češ da g. dr. Gosar sedaj trdi, da družba je, sedaj zopet, da je ni. Jasno je, da se g. dr. Gosar kot družboslovec ni mogel postaviti na drugačno stališče kot da družba je. Končno sta se g. dr. Gosar in njegov nasprotnik sprla še glede vprašanja, ali teoretiki skrajnega kolektivizma v resnici odpravljajo svobodo v izbiri poklica in konzuma in ali je torej zares neskladnost med naukom skrajnih kolektivistov in izvajanjem tega nauka. Dr. Gosar je obljubil, da bo to svojo trditev pozneje dokazal z zgledi iz resničnega življenja. V razgovor so posegli še drugi gospodje in gospe, toda glavni nasprotnik dr. Gosarja je ostal tudi po ostalih predavanjih prvi govornik. Neki profesor — ruski emigrant — je zelo simpatično ugovarjal, ne g. Gosarju, temveč prvemu nasprotniku g. dr. Gosarja.

Mirka Kašič

(Konec prih.)

O šolninah

Že štiri leta se borimo akademiki vseh treh univerz v državi proti šolninam. Kupi resolucij, ki smo jih pošiljali v Beograd za zahtevo, naj se šolnine ukinejo, protestni štrajki in deputacije niso mogle prepričati beograjskih prosvetnih organov, da so šolnine breme, ki onemogočajo študij prav onemu sloju, ki je največ žrtvoval za naš napredek.

Ni pa ta naš neuspeh v Beogradu — saj smo jih že tako vajeni — edini, ki nas teži. Popolno nerazumevanje za to vprašanje je pokazala tudi naša javnost, vsaj vsa ona, ki jo tolikokrat slišimo govoriti o narodu in delu zanj, katerih finančni položaj pa je dovolj ugoden, da jih uredba ni prizadela. Večkrat so naše zahteve naletele na ovire prav pri njih. Nočemo verjeti, da je vzrok nerazumevanja ostalih v bojazni za njih sedanji položaj. Zato postavljamo vprašanje šolnin znova, toda ne več okostenelim voditeljem naše usode, postavljamo ga vsem onim, ki so do danes stali ob strani brez lastne krivde, naši inteligenci, kmetom in delavcem.

Vse izkušnje, ki smo jih v teh štirih letih zbrali, nam dokazujejo, da v državnem proračunu vsota 26.000.000 Din, kolikor znašajo vplačane šolnine, ni nenadomestljiva, saj bi pravičnejša razdelitev bremen imela isti finančni efekt, in predstavlja današnja uredba le povečanje selekcije v korist premožnejših. Prav s tem se je univerza odtrgala od narodnega telesa in postala privilegij uradniških družin. Tako poseča univerzo le še 18.4% kmečkih in 2.5% delavskih otrok, čeprav predstavljata prav ta dva sloja nad 80% prebivalstva Slovenije. Nujno povezanost tega števila z dajatvami nam pokaže primerjava med teološko fakulteto, kjer so ugodnosti za študij največje, in tehnično fakulteto, kjer so takse najvišje. Na teološki fakulteti je po statistiki iz leta 1934 54.3% kmečkih in 3.7% delavskih sinov, na tehnični le 9.7% kmečkih in 2.9% delavskih otrok.

Še očitnejše bodo posledice današnje razdelitve šolnin, če primerjamo višino neposrednih davkov, ki naj predstavljajo premoženjsko stanje staršev, z višino šolnine, ki jo študent plačuje. Tako pride na osebo, ki plača 300 Din neposrednega davka celoletna šolnina (za oba semestra) z vpisnino 600.— Din ali 200 procentov, pri neposrednem davku 1000 Din prav tako 600 Din ali 60 procentov. Relativna višina šolnine neprestano pada in znaša pri 50.000 Din nep. davka le še 4.5 odstotkov. Ker pa vzdržujejo na naši univerzi starši le 66% slušateljev, sinove kmetov le še 30% in delavcev celo 25% je krivičnost sedanje uredbe o šolninah še bolj izrazita. Vsi ti, ki se vzdržujejo sami, morajo plačevati šolnino prav tako po višini davkov staršev.

Na zadnjem akademskem zborovanju je g. rektor dr. M. Samec izjavil, da je vprašanje šolnin toliko časa ne bo ugodno rešeno, dokler bodo v veljavi šolnine v drugih kulturnih državah. Toda g. rektor ni povedal, da je n. pr. na avstrijskih univerzah nad 25.000 akademikov, da študira tedaj v Avstriji relativno trikrat več študentov, kakor v Jugoslaviji.

Če v zapadnih državah res že eksistira nadprodukcija inteligenca, kaj moremo trditi isto o Jugoslaviji, z vsem ogromnim številom nepismenih, ob slabi zdravstveni zaščiti prebivalstva, pri vsakoletnem uničevanju narodnega premoženja ob poplavih, vsej velikii množini potrebnih prometnih sredstev in drugih javnih del. Saj pride v Jugoslaviji po en jurist na 1350 prebivalcev, en profesor na 4300 prebivalcev, en zdravnik na 3100, en lekarnar na 10.300, en inženjer na 2150 in en veterinar na 31.100 prebivalcev, medtem, ko je v drugih državah razmerje vsaj dvakrat do trikrat boljše. V naši državi je brezposelnih le par inženirjev, imamo pa nad 2000 tujih državljanov inženirjev, ki so pa seveda istočasno zaupniki tujega kapitala. V Jugoslaviji imamo le 171 srednjih šol, torej eno na 83.000 prebivalcev in le 93.759 srednješolcev, od teh okoli 300 maturantov (podatki se nanašajo na l. 1935). Vse to nam dokazuje, da nadprodukcije inteligenca pri nas še ni in da jo še ne moremo tako hitro pričakovati.

Ko nam pa že morajo biti vzor druge države, kaj ne bi bilo bolje, da bi posnemali njih socialno skrb za študente, n. pr. češkoslovaško vlado, ki ima v proračunu vsoto nad 10.000.000 Kč za »dijaško socialno skrbstvo« in od tega 5.970.000 Kč podpor za akademike.

Prepričani, da nadprodukcije inteligenca še ni, smo odločno proti vsaki oviri študija. Nikakor pa ne moremo dopustiti, da se izbira študentov za univerzo ne vrši po njih sposobnosti, temveč le po premoženjskem stanju in to v škodo slabše situiranih. Zato zahtevamo:

1. da se začnjenja davčna lestvica za odmero šolnin pri 1000 Din nep. davka,
2. da se plačujejo šolnine začnjenji z 10 odstotki nep. davka in da se ta procent zviša pri vsakih nadaljnjih 1000 Din za en odstotek,
3. da se upošteva pri odmeri šolnine število nepreskrbljenih bratov in sester slušatelja in to tako, da se šolnina deli s številom nepreskrbljenih bratov in sester,
4. da se vpisna taksa zniža od 100 na 5 Din,
5. da so davčna potrdila kolka prosta,
6. da se šolnina plačuje letno v celoti ali semestralno polovično.

Dasi ta razdelitev ne bi predstavljala večjega znižanja dosedanje postavke za šolnine, vendar predlog ni bil sprejet. Brez potrebne pomoči javnosti, ob vedno novih vprašanjih, katerih rešitev je prav tako nujna, smo začeli zimski semester brez vsakega protesta. Ni pa to dokaz naše zlomljene volje, pretežka je odgovornost, ki nam nalaga nadaljevanje začete delo. Stojimo pred obravnavanjem vladnega predloga za proračun. Upamo, da bo postavil vsaj letos kdo, od vse množice narodnih predstavnikov, v pretres tudi vprašanje šolnin, tako na univerzah, kot na srednjih šolah, in ga zagovarjal res v imenu naroda.

NAJVEČJA IZBIRA BLAGA
ZA ŠPORT IN TURISTIKO PRI
A. & E. SKABERNÈ, LJUBLJANA

F. KOLLMANN
LJUBLJANA

STEKLO,
PORCELAN IN
LABORATORIJSKI
PREDMETI

Kaj vse
dobite
pri nas?

Porcelan
steklo
aktivke
damske torbice
nahrbtnike
turistovske potrebščine
toaletne potrebščine

Pletenine
trikotaja
damsko perilo
moško perilo
nogavice
rokavice
ovratnike
samoveznice

Damske plašče
predpasnike
kuhinske potrebščine
otroške igračke
norimbersko blago
čevlje vseh vrst
po najnižjih cenah

ANT. KRISPER
LJUBLJANA

Mestni trg 26

Stritarjeva ulica 1-3